

İzmir'de Temel Sağlık Hizmetlerinin Tarihi

Seminer, 23 Kasım 2005

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı A.D.

Raika Durusoy

19. yüzyıl

19.yy. ikinci yarısının başlarında ‘İzmir’de ve Osmanlı İmparatorluğu’nun diğer kentlerinde, ciddi herhangi bir sağlık yönetimi ve örgütlenmesi yok” De Scherzer

- Hastaneler üzerinde bir kamu denetimi yok
- Okullar da sağlık yönünden her türlü kontrolden yoksun olarak yönetiliyor
- Kent ya da bölge hekimliği gibi bir kurum yok
- ‘Memleket hekimleri’nin büyük kısmı diplomasız
 - Hastalanan jandarma ve tutuklulara bakma, adli tıp
- İzmir’de karantina hizmetleri için atanmış bir doktor
- Urla-Kilizman’da karantina tesisi

-
- 19. yy. ikinci yarısının başlarında İzmir’de diplomasız hekimler çoğunlukta; bir kısmı da kadın
 - Çıraklar (cerrahlar) da büyük zarar verir
 - 1864’te valilikçe resmen yasaklama ama etkinliklerini açık ya da gizli sürdürmüşler
 - 19.yy. sonunda vilayet sağlık müfettişi Ali Rıza Efendi’den uyarı
 - Ölülerin gömülmesi ile ilgili hizmetler

“Herşeye rağmen, İzmir sağlık koşulları yönünden hala iyi bir düzeyde görülebiliyorsa bunu ikliminin güzelliğine borçludur.”

19. yy. ortası İzmir nüfusu

Türk	55.000	42,3
Rum	45.000	34,6
Musevi	13.000	10,0
Levanten	10.000	7,7
Ermeni	7.000	5,4
Toplam	130.000	100,0

Osmanlılar Döneminde hastaneler

- 1399-1617 Darüşşifalar, Cüzzamhaneler, Bimarhaneler, Medrese
- 1617'den sonra yaklaşık 200 yıl hastane yapılmamış
- XVIII.yy sonlarından itibaren askeri hastaneler
- Siviller için Tanzimat'tan sonra:
 - 1845 İstanbul Vakıf Guraba
 - **1851 İzmir Guraba**
 - 1879 Bursa Guraba
 - 1888 Edirne Guraba hastaneleri

Osmanlılar döneminde hastaneler 1313 (1895-96)

- İzmir'in merkez olduğu Aydın vilayeti
 - Bugünkü İzmir, Aydın, Manisa, Denizli ve Muğla illeri

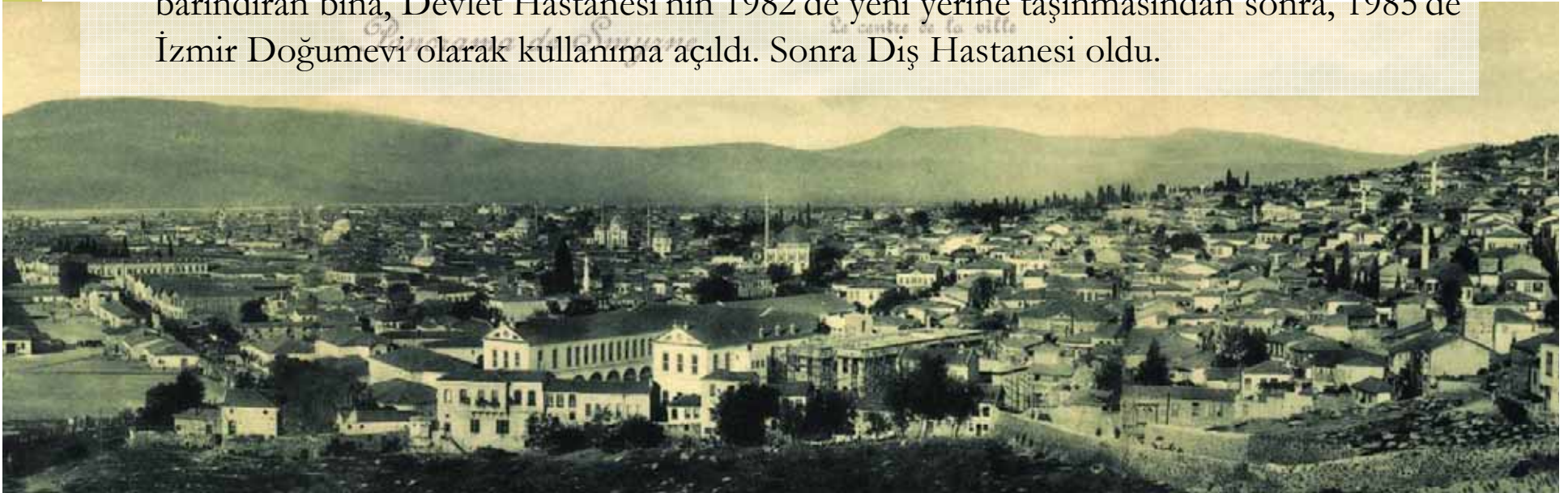
Vilayet	Nüfus	Hastane	Toplam yatak	Yüzbin nüfusa yatak	Doktor ve cerrah
Aydın	1478424	21	1215	82	42
Der Saadet	903482	4	810	90	28
Kastamonu	96884	8	231	24	15
Selanik	1038953	5	197	19	4
Cezayir	286736	4	151	52	8

Sağlık idaresinin kuruluşu

- Yüzyıl sonuna doğru
- Müdürün sorumlu olduğu görevler;
 - Kentin ve çevresinin sağlık durumunun denetlenmesi
 - Gerekğinde yerel yönetim olarak önlemlerin alınması
 - Merkezi İstanbul'da olan Uluslar arası Yüksek Sağlık Kurulu'na bu yolda bilgi verilmesi
 - Oradan gelecek talimatın uygulamaya konulması
- Urla, Çeşme, Foça ve Kuşadası'nda sağlık memurlukları oluşturuldu
- Sakız, Rodos ve Antalya'da birer hekim; Marmaris, Bodrum, Fethiye ve İstanköy limanları Rodos'taki daireye bağlı
- 19.yy. sonlarında İzmir pek çoğu Avrupa'nın en tanınmış prof.lerinin öğrencisi olmuş aydın bir hekim grubuna sahip

Guraba-i Müslimin

- ❑ 1849'daki deprem ve salgından sonra Emin Muhlis Paşa İzmir'de ilk darüşşifayı kurmuştu. Bugünkü hastanenin yerindeki İngiliz Konsolosluğu arsayı, hastane yapılması koşulu ile Osmanlılara vermişti. 1851'de padişahın izni ve halkın da bağışları ile bu arsada İzmir'in ilk Türk halk hastanesi (Guraba-i Müslimin) kuruldu.
- ❑ 1897'de artık yetersiz kalan hastaneye cephane depolarının bulunduğu arsa tahsis edildi. 1903'de o dönem için tam teşekküllü sayılabilecek bir hastane oluşturdu. 1913'de İdare-i Vilayet-i Umumiye kanunu ile "İzmir Memleket Hastanesi" adını alan kurum, 1950'de "İzmir Devlet Hastanesi" oldu. Bir süre Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni barındıran bina, Devlet Hastanesi'nin 1982'de yeni yerine taşınmasından sonra, 1985'de İzmir Doğumevi olarak kullanıma açıldı. Sonra Diş Hastanesi oldu.

1317 yılı (1 Mart 1901-28 Şubat 1902) İzmir Guraba Hastanesi İstatistikleri

□ Giren hastalar

■ Yıl başındaki mevcut	197
■ Yıl içinde girenler	4577

□ Çıkan hastalar

■ İyileşmek suretiyle çıkanlar	2856
■ Düzelmek suretiyle çıkanlar	1061
■ Ölenler	567
■ Ölü olarak oraya getirilenler	119
■ Ertesi yıla devrolunanlar	171
	4774

1903 iek salgını

Belediye başkanlığının duyurusu:

- Dr. Manisalı Nikolaki Efendi – *Karşıyaka civarı*
 - Dr. Alfatriadis – *Mortakiya, Aya Trifona, Hacı Stebyo ve Peştemalcılar Başı*
 - Dr. Tamalis – *Scalabrini, Aya Yani, Punta, Bellavista, Hacı Franko, Trassa, Birinci Kordon, Darağacı*
 - Dr. Anagonustidi – *Aya Paraskevi, Aya Vukla, Sinekli, Yukarı Rum Mah.*
 - Dr. Krispin – *Mezarlıkbaşı, Irgat pazarı, İkiçeşmelik Cad. batı tarafı, Karataş Musevi Mah.*
 - Dr. Samaltanu – *Aya Dimitri, Çalgıcıbaşı, Aya Katerina, Yukarı Rum Mah.*
 - Dr. Kahya – *Debbağhane, Keratahurya*
 - Aşı memuru Süleyman – *Dağ eteklerindeki mah.ler, Değirmendağı, Hacı Eşref Paşa camii ve civarı, Karataş, Karantina dağ mah.leri*
- :

1905'te İzmir'de hastaneler

- Rum İspitalyesi – Aya Haralambo
- Hamidiye Askeri Hastanesi – Karantina
- Gurebayı Müslimin
- Musevi Hastanesi
- Sent Antuan Katolik Hastanesi
- Ermeni Surp Krikor Lusanoviç Hastanesi
- Fransız Hastanesi
- İngiliz Hastanesi
- Hollanda Hastanesi
- İskoçya Hastanesi

I. Dünya Savaşı sonrası

Rankin'in Eylül 1920 Sağlık Raporu'na göre:

- İzmir'de toplam 1000 yatak kapasiteli 16 hastane ve klinik var
- Nüfus yarım milyon; 2500-3000 yatak olmalıydı
- En büyük hastane 1748'de kurulan Saint Charalambus Rum Hastanesi
 - Yunan Kızılhaçı'nın denetiminde
 - 400 hastayı barındıracak kapasitede

Behçet Uz (1893-1986)

- ❑ 1947-1977 İzmir Memleket Hastanesi Çocuk Servisi Şefi (sabahları serviste, öğleden sonraları muayenehanesinde)
- ❑ Birkaç yıl İzmir Belediyesi encümen üyeliği, 1931-1940 İzmir Belediye Başkanlığı
 - Çocuk Hastanesi
 - Fuar
- ❑ SB: 7 Ağustos 1946- 10 Haziran 1948; 8 Mayıs 1954- **9 Aralık 1955**
- ❑ Dirican R., Toplum ve Hekim 16(6), 2001

Behçet Uz

- 40 köyü kapsayan ve tedavi hizmetiyle koruyucu hizmeti birlikte yürüten sağlık merkezleri kurulması öngörülmüş
- Bu program, sonra gelen bakanlar tarafından amacından saptırılmış ve çok farklı bir şekilde uygulanmış

İzmir'de Sağlık Merkezleri

- Bergama Göçbeyli
- Karaburun Merkez
- Kınık
- Foça
- Dikili
- ..

Ekrem Hayri Üstündağ

(1886-1956)

- Rehabilitasyona önem verdi
- 1954 yılında Ekrem Hayri Üstündağ zamanında özel idare ve kimi belediye hastanelerinin devletleştirilmesi
- Sağlık Bakanı: 20 Eylül 1950 – 7 Mayıs 1954

İzmir'de hükümet tabiplikleri

- Bir tane merkez hükümet tabipliği
 - 5-6 hükümet tabibi; başhekim yok; aralarında işbölümü:
 - Alsancak-Kahramanlar - İbrahim Öztürk
 - Tepecik-Gültepe
 - Eşrefpaşa
 - Hatay-Üçkuyular
 - ..
 - Piçhane ⇨ 3. Beyler 1963
- İlçelerde hükümet tabiplikleri
 - Bir doktor, birkaç sağlık memuru, birkaç ebe
 - Bornova, Karşıyaka, Tire, Ödemiş birer hük.tbp.

Hükümet tabipliklerinin görevleri

- Aşılama
 - Okullarda, okullar açılır açılmaz
 - Tifo, tifüs, karma, kolera, çiçek
 - 5-6 sağlık memuru; herbirinin bölgesi vardı; yıl boyu çiçek aşılarını yapardı
- Eczanelerin kontrolü
- İçme suyu kontrolü
- Hijyen
- Şikayetler
- Aylık istatistikler

İzmir'de 1000'e yakın doktor vardı...

İbrahim Öztürk

- 1950-63 Muş Merkez hükümet tabibi – tek
- 1963-69 İzmir Merkez hükümet tabibi
- 1969-75 Sağlık Müdür Yrd.
- 1975-86 İl Sağlık Müdürü

- 14 yıl Kızılay Kan Merkezi müdürlüğü

İzmir'de sosyalleştirmeye doğru

1960-1983

AÇS'lerin kuruluşu

- 1958'de Fransa'da Sosyal Pediatri Kollokyumu
 - 3 aylık kollokyum; 34 ülkeden katılım
 - Şili, Arjantin, Brezilya, Suriye, İran, Bulgaristan,...
 - Güzin Aksu DSÖ bursiyeri olarak katıldı
 - AÇS'ler kurulmaya başlanıyordu; pilot Yugoslavya
- 1960 ihtilalinin ardından Dr. Nusret Fişek 15.7.1960 tarihinde Sağlık Bakanlığı Müsteşarı
- Sosyalleştirmenin bir parçası olarak AÇS merkezleri kurulmaya başlıyor

İzmir'deki AÇS merkezleri

- 1 nolu AÇS, Çocuk Hastanesi'nin içinde
- 2 nolu Eşrefpaşa AÇS, 1961-62
 - Sedat Eczacıbaşı'nın bağışı
 - AÇS merkezi olması önerilir
 - Kuruluş aşamasında Ankara'da 1 aylık eğitim
- 3 nolu Şirinyer AÇS, kurucusu Huriye Canbakan
- :

2 nolu AÇS merkezi

- Nüfus: Eşrefpaşa'dan kaleye kadar
- Kurulur kurulmaz ETF'lere başladılar; ETF kullanan ilk AÇS
- Eşrefpaşa'da halk sağlık hizmetlerine hasretti; kayıt yerinde halkla boğaz boğaza
- Sonra randevulu sistem
 - Tespit ettikleri 0-6 yaş ve gebeleri çağırıyordı; sorunları olan gebeleri sevk
 - Mama eğitimi
 - Ev ziyaretleriyle aşı denetimleri
 - Aşı oranlarını bilebiliyordı
- Üniversite ile işbirliği
 - Çocuklara parazit taraması, rutin kontroller, göz taraması
- Sabahtan öğleye muayeneler; öğleden sonra ebeler sahaya

2 nolu AÇS köy istasyonları

- Haftada bir gün bir köye gidiyorlardı (araç):
 - Küçük Çiğli
 - Büyük Çiğli
 - Yelti
 - Ulucak – Kemalpaşa
 - Bademler köyü - Seferihisar
- Her köyün yerleşik bir ebesi vardı (AÇS'ler kurulmadan önce de);
- Ev ziyareti için UNICEF malzemeleri: tartı, pansuman,...
- Polikliniğe gelen çocukları, gebeleri muayene
- Köy muhtarlarıyla işbirliği
- Ebeler gebe ve bebekleri kaydediyordu
- Ebelere AP vb. eğitim veriliyordu

2 nolu AÇS'nin diğer hizmetleri

- ❑ Denetim yaptıkları köyleri vardı, ör. Tire
- ❑ BCG kampanyası – dağ köyelerine
- ❑ Van depreminin ardından Özdere? köyelerindeki prefabriklere yerleştirilen depremzedelerin sağlık hizmetleri
- ❑ Bağış bir röntgen cihazı
- ❑ Bağış diş ünitesi – 0-6 yaş çocukların ve gebelerin kontrolü, tedavisi
- ❑ UNICEF'ten gelen uzmanlar için AÇS Gen.Md. tarafından örnek olarak ziyaret
- ❑ Doğum kontrol hapı, ABD'nin ihraç fazlası mamaları, süttozu, soya
- ❑ Hıfzıssıhha ile işbirliği: smear

Güzin Aksu

- 1951 Çocuk uzmanı
- 1951-54 İ.Doğramacı ile çalıştı
- 1954-59 SB İstatistik Gen.Mdlüğü (3/5) ve Altındağ AÇS merkezi (2/5) (1959)
- 1959-61 İzmir, Çocuk Hastanesi içi AÇS
 - 1961-62'de Van ve Muş'a ekip olarak gönderildiler; oradaki AÇS'lerin ebelerinin eğitimi için
- 1962-89 Sedat Eczacıbaşı 2 nolu AÇS; 1970'lerden itibaren başhekim
- 1975 1 aylığına Konya Ilgın kazası; 1980'de 1'er ay Ödemiş ve Torbalı – hastaneler
- 1989 emekli

İzmir'de ilk sağlık grup başkanlığı: Torbali-Selçuk-Cumaovası

- 1962'de Nusret Fişek müsteşarken mama tüzüğü hazırlık toplantıları sırasında E.Ü.'nin Torbalı'da bölge kurmasını önerdi; 3.bölge olarak
- Sağlık Bakanlığı'ndan bölgenin sınırlarını istediler
- Yerde inceleme
 - Bütün bölgede tek doktor, bir sağlık merkezi
 - Birkaç köy ebesi var; diplomalı değil, ruhsatlı
 - Halk İzmir'e hiç gelmemiş
 - Particilik çok koyu
 - Her hafta Perşembe-Cuma gittiler, köylerde yer seçtiler

-
- Otobüsle: Asistanlar, tıp, hemşirelik, laborantlık öğrencileri-stajyerleri
 - Ev ev dolaşmaya başladılar
 - Yetişkinlerde de çok hastalık var; diğer A.D.'larından yardım – KBB, kadın doğum,...
 - Okul aşıları
 - ETF'ler, büyüme eğrileri
 - Bina yoktu; camilerin içinde, Kur'an kurslarının odalarında
 - Bol dağıtılan eşantiyon ilaçları biriktirip götürürlerdi

Torbalı deneyimi

- İl Sağlık Müdürü Dr. Reşat Bey:
 - *“Siz gidene dek oradan hiç hastamız yoktu; oraya hastalık mı götürdünüz?”*
- Torbalı D.H. kuruldu
- Sağlık ocağı yerlerini ve tipini belirlediler; SB yaptı
 - Torbalı Merkez
 - Ahmetli
 - Yeniköy
 - Karakuyu
 - Dirmil
 - Dağkızılca
 - Ayrancılar
 - Sahipler
- Mrs. Clara Angle

Torbalı deneyimi

- SB filmleri, halk eğitimi
- Yalnız doktorla sağlık olmaz
 - Atalan köyünde ağalığa müdahale
 - Gıdaların saklanması vb. – Gıda Böl.den hocalar
 - Koyunların ırkını geliştirme – Ziraat Fak.
 - Arıcılık

- Diğer ilçelerde tek hükümet tabibi

-
- 4-5 SO vardı
 - Grup başkanlığı Torbalı'da
 - Selçuk Sağlık Merkezi – 10 yataklı \Rightarrow D.H. Oldu
 - ETF'ler vardı, KSF'lerle hasta bakılıyordu
 - Ölçütler hesaplanıyordu
 - Diğer ilçelerde tek hükümet tabibi

Toplum Sağlığı Enstitüsü (TSE)

- 1978-83
- Yavuz Aksu'nun dekanlığı döneminde kuruldu
 - *Senatoda bir profesör: "TSE insanları sağlıklı yaparsa biz muayenehanede kimi muayene edeceğiz?"*
 - Maliye Bakanlığı'ndan Hacettepe'nin bütçesi kadar Toplum Sağlığı bütçesi
- 1978'de kurulduğunda Çocuk Sağ. içinde bir-iki oda
- 1979'da řu an Sağ. Bil. Ens. olan bina

Sağlık Ocakları planlaması

- Nüfus kayıtları + elektrik-su faturaları
 - Sokak sokak haneler tespit edildi – TSE elemanları
 - Bütün sokakların planı çizildi, evler üzerinde işaretlerndi
 - *Kaçak elektriği olanlar...*
 - *“Sosyalleştirme”*
- Sağlık Bakanlığı’na yer önerileri yapıldı ve protokolle S.O.ları kuruldu

Bornova EAB

- Türkiye’de ilk kent tipi SO.ları Bornova’da
 - Bornova Merkez SO – *İsmail Sancak, İ.Hakkı Timur, Zeliha Tosun*
 - İlki; Hükümet tabipliği idi, SO oldu
 - İş Bankası yanındaki eski ev
 - Kızılay SO – *Lütfiye C., sonra Adem B., Feride S.*
 - kira
 - Ergene SO – *Ali Osman K., Lütfiye C.*
 - Belediyeden; sosyal konutlar altı 2 kat; bodrum
 - Osmangazi SO – *Lütfiye C.*
 - Atatürk SO – *Şakir Ay, Gülçin Başdemir*
 - Tam tip proje; kent normuna uygun
- Sağlık evleri

TSE Eğitim Programı

- Her konu için alanın uzmanları geldi
 - Nusret Fişek
 - Beslenme – *Ayşe Baysal*
 - Epidemiyoloji – *Sabahat Tezcan, Münevver Bertan*
 - İşçi sağlığı –
- Türkiye’de ilk kez hekim dışı bir gruba halk sağlığı uzmanlığı verilecekti
 - Sadece staj aşamasında ayrım
- Sonra bütün S.O. personeline eğitim verdiler

Ekip ve işleyiş

- Hekimler (öğr.gör. ve asistanlar) üniversiteden
- Ebeler, hemşireler vb. Sağlık Bakanlığı'ndan – 143 personel
- Hizmet içi eğitim; uzman desteği
 - Ebelerle her hafta toplantılar
 - Her sağlık ocağının bir günü
- Laboratuvar ve bisikletli kurye sistemi:
 - Hergün saat 15.00'te boğaz, idrar, dışkı kültürü örnekleri
 - TSE'de bakılıp ertesi günkü kuryeyle sonuçlar
- Eczane: SO içi; yoksullara promosyon ilaç dağıtım sistemi
- Tatlı bir yarış: hangi SO daha iyi

Narlidere EASGB

- Narlıdere
- Güzelbahçe
- Balçova

Sosyalleştirme

Yıl	Sosyalleştirme kapsamına giren iller
1963	Muş
1964	Ağrı, Bitlis, Hakkari, Kars, Van
1965	Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Mardin, Siirt, Urfa
1967	Adıyaman, Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli
1968	Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon
1969	Edirne, Maraş
1970	Nevşehir
:	:
1983	İzmir, Ankara, İstanbul

İzmir'de sosyalleştirme

Kasım 1983

Sosyalizasyon öncesinde ve sırasında Müdürlük

- Sosyalizasyon öncesinde Müdürlük sadece atama ve koordinasyon yapılan bir yer
 - Hükümet tabipliği, hastaneler
 - Çok sayıda müdür muavini: sıtma, ÇS, hastaneler,...
- 1983 sonunda İstatistik ve Bul.Hst. birimleri yeni kuruluyordu. O zamanlar “başkanlık”
 - Eczacılık
 - Personel
 - İd.Mali İşler, ayrı ayrı birimlerdi.
- 11 Şube Mehmet Aydın zamanında 1986-87’de yönetmelikle kuruldu

*Kamu Sağlığı Hizmetleri Şb.
Epidemiyoloji*

Sağlık ocaklarının kurulması

- 8 tane m¼d.yrd.; iřb¼l¼m¼yle herbirinin 2-3 ilęesi; onların inşaatından sorumlu.
 - Ayda en az bir kez gidildi
- Planlama yapıldı, komisyonda kararlar alındı
- Valilikte toplantı
- Bağışlar
- Esnek davranıldı, ¼r. Ürkmez
- şehirde yasaya g¼re SO kurmak zor; binalar ęok sık
- İlk sağlık ocağı: Merkez Sağlık Ocağı
 - Merkez h¼k¼met tabipliği
 - Diş Hastanesi – Doğumevi arası bir bina; 2 katlı, 10-15 odalı

Hazırlık dönemi

- 1983 yılında 82 yeni SO hazırıldı; arka arkaya teslim

A tipi merkez

B tipi diğer

C tipi köy

- Ebe, sağlık memuru ve doktor lojmanları, ör. Gültepe

- 1983'te Meltem Hanım göreve başladığında:

:

Ödemiş Ovakent S.O. XX köy XX nüfus kadro

:

şeklinde sağlık ocakları hazırıldı, atamalar yapılıyordu.

Bir anda 107 sağlık ocağı ile başlayan sosyalleştirme

Türkiye'nin en çok sağlık ocağı sayısı

Eski

- sağlık merkezleri,
- SO binaları,
- hükümet tabiplikleri
- dispanser adı altında çalışan poliklinik vb.

SO'na çevrildi.

- Ör. Gümüşpala'da İsmet Akman SO

Atamalar

- Her sağlık ocağına
 - 1 doktor
 - 1 ebe
 - 1 hemşire
 - 1 sağlık memuru
- Hükümet tabipliklerindeki 1100 personeli 3 gün 3 gecede istedikleri yerleri sorarak atadılar
- Yasada SGB'ları var; birçok kritere göre, ör.bulaşıcı hastalık durumu vb.gruplar kuruldu ama geç ve az; SO'daki bir doktoru kaybediyorsunuz

SGB'ları

- Yasayla kurulmuş 3 tane vardı
- Diğer GB.larını ilçelere bağlı kalmadan kurdular:
 - Bergama-Kınık
 - Ödemiş-Beydağ
 - Tire-Bayındır
 - Karşıyaka-Çiğli
 - Buca-Şirinyer
- Sicil amirliği yönetmeliğinin ardından ilçelere göre -
1994

İlk ETF'ler

- ETF'lerin basımı
- İlk nüfus tespiti eğitimleri – tek başına, hergün
- Ziyaretler ve süre verme
- Ör. Ovakent SO
- Kent merkezinde daha zor oldu

Diğer SO formları

- SO'da kullanılan tüm formlar basıldı
- İlçe düzeyinde eğitimlere devam:
 - Gebe tespiti nasıl yapılır, gebe nasıl izlenir
 - Bebek tespiti nasıl yapılır, bebek nasıl izlenir
 - Bulaşıcı hastalık ihbarı nasıl yapılır
 - Bağışıklama eğitimleri
- Konuya göre kurumlardan eğitime katılacak kişi sayısını ayarlayarak her ay farklı konuda eğitim

Soğuk zincir

- Mehmet Keskin ve Meltem Ağzıtemiz'i Heybeliada'da bağışıklama kursuna aldılar
- 1984'te başladı
 - Sağlık Müdürü'nün odasında...
- Aşı nakil kabı yoktu...
- 1985 aşı kampanyası hazırlıkları sırasında pekişti
- Soğuk hava deposu girişimi

Aşılama hizmetleri

- 1984 öncesi AÇS merkezleri kendi bölgelerinde, başvuranlara, kurumda aşı yapıyorlardı.
- Aşılama oranı 0 yaş grubunda < % 15
- 1984'te uç değiştirme; enjektör kaynatma
- 1984-86'da il çapında BCG uygulayıcı kursu
 - Bir-iki kurumda yapılan aşı, ocaklara yayıldı
 - Protokolleri belirleyen BCG kılavuz kitapçıkları burada üretildi
- 1984 sonrası okul aşılarına ilk standart getirildi
 - Her SO okullarını tespit edecek
 - Randevu sistemi
 - Velilere önceden haber verilecek

} Basamak basamak protokollere bağlandı
- Müdürlüğün tek kullanımlık enjektöre ilk geçişi

Malzemeler

- Malzeme alımları: SO standart listesi – N. Eren
 - Her ocağa mikroskop
 - Çanta standartları
 - Eksikler tamamlandı
- Aşı ambarı; buzdolapları
 - Ambar memurları birlik içinde; depo sonradan Bul.Hst. ekibine devroldu
- Kontraseptif ambarı ayrıldı ⇒ AÇS ambarı

AP

- RIA'nın SO.larına yaygınlaştırılması 1980'lerde başladı
- MA AÇSAP Şb.ne geçtikten sonra önceliğe göre kursa alma
 - Kurumda diğer sertifikalı varlığı
 - Bölge potansiyeli
- Topluma dayalı AP projesi
 - 1987'de İzmir'de başladı
 - 1995'te İzmir'de bitti; Türkiye'ye yayıldı

1985 Aşı Kampanyası

- M. Keskin ve M. Ağzıtemiz seçildi
- Aralarında kavga-kıyamet ☺
 - Nüfus tahminleri
 - “Nerde bu senin söylediğin bebekler?”
- Nöbet tuttular
- Narlıdere’den itibaren tüm yarımadadan Feride S. ve Zuhâl A. sorumluydu.
- 1985’te aşı kampanyası sonrası rapor, SM’nün ilk Çalışma Raporu

Aşı oranlarının yükselmesi yanında en büyük katkısı soğuk zincir araç ve ekipmanlarının tamamlanması ve soğuk zincir kavramına herkesin inanır hale gelmesi

İl Sağlık Müdürlüğü'nde ilk araştırmalar

- 1985 ilk bağışıklama araştırması
 - Küme örnekleme
 - İstanbul'da bir halk Sağlığı dergisinde yayınlandı
- 1986'da ishal araştırması
 - Küme örnekleme
 - Sonra SB da aynısını yaptı

1985'te bir yandan da...

- Personelin yeniden düzenlenmesi – Hüsamettin Ayar
- Çevre ve gıda – Mehmet Keskin
- Yeni sağlık ocaklarının açılması
- AÇS – Hüsamettin Ayar

Yıllara göre birinci basamak kurumları ve personel durumu

Yıllar	SGB	SO	AÇS	S.Evi	Dr.	Hem.	Ebe	SM	SO başı nüfus	Dr. nüfus
1985	3	108	14	186	147	95	502	208	21452	15761
1988	3	116	14	204	340	204	182	327	15673	5347
1989	3	121	17	204	309	145	773	309	16535	6475
1990	3	127	18	233	376	160	836	316	18458	6235
1991	3	142	27	233	553	356	988	327	17293	4441
1992	3	156	30	231	715	387	984	346	15991	3489
1993	3	174	30	225	746	472	1032	364	15237	3554
1994	28	184	30	215	976	593	1179	314	15313	2887
1995	28	197	30	216	1067	659	1237	487	14966	2763
1996	28	211	30	211	1065	540	1077	333	14408	2855
1997	28	219	30	209	1279	733	1183	352	14282	2445
1998	28	231	30	207	1365	711	1023	328	13897	2352
1999	28	240	25	205	1453	727	1274	290	13756	2272
2000	28	240	25	205	1459	820	1246	310	14044	2310
2001	28	237	25	209	1473	801			14431	2322

Gıda ve Çevre Kontrol Şb.

- SO.larına ÇST'ler atandı
- Lise mezunlarına 8'er aylık kurslar
 - 2 dönem kurs verildi, 200 kadar yetiştirildi
- İlk defa gıda müh.leri, çevre müh.leri alındı
- Mahalli Çevre Kurulu'nun ilk sekreteryası kuruldu
 - İlk hava kalite kontrol istasyonları – 11 tane
- Deniz kirliliği – tekne
- Çevre Bakanlığı kurulunca devir

Bulaşıcı hastalıklar

- 1987 kolera salgını
- 1989 kolera salgını
 - Şirinyer S.O. Hekimi Kemal Özbek
- Kayıt sisteminin kurulması, salgın incelemeleri
 - Tıbbi teknolog Ebuzer Bulut
- Kızamık salgınları - SB'na 6 yaş grubuna kızamık aşılama önerisi – M. Ağzıtemiz
- 1990'larda Şefika Mutlu geldi; Şb.Md.

İl Sağlık Müdürlüğü'nün binaları

- Piçhane – Etnografya Müzesi
- Diş Hastanesi üst ve alt kat – 1984
- 1986'da
 - yarısı yandaki Sağlık Meslek Lisesi'ne
 - yarısı Alsancak DH bahçesindeki atıl binaya
- 1987-88'de Behçet Uz eski bina
- Şimdiki bina

İl Sağlık Müdürlüğü'nde görev yapmış Halk Sağlığı uzmanları

1. Hüsamettin Ayar (1983?-?)
2. Mehmet Keskin (1983-88)
3. Meltem Ağzıtemiz (1983-1986, 1988-1997)
4. Zehra Şenöz (1985-87, 1990-93)
5. Lütfiye Coşkun (1985-

Hüsamettin Ayar

- Van Özalp SO hekimi
- Nusret Hoca'nın öğrencisi; onunla yazışırđı

Mehmet Keskin

- 1983-88 Sağlık Müdür Yrd.
 - 1981-82'de SB'dan Kaya Kılıçturgay genç H.S. Uzmanlarından yönetici havuzu oluşturmayı amaçlıyordu
- 1988-2000 Hıfzıssıha Enstitüsü; 1989-99 asaleten müdür
 - İzmir'de 4 halk Sağlığı Laboratuvarı kurdu

“Devlette hiçbir hizmet cezasız kalmaz”

Meltem Ağzitemiz

- 1981-83 E.Ü. Toplum Sağlığı Enstitüsü
 - Bornova Merkez SO.
 - Grup Bşk.Yrd.
 - Enstitü Md.Yrd.
- 1983-86, 1988-97 İzmir İl S.M., Md. Yrd. (Bul.Hst., İstatistik, SO.ları, İdari Mali İşler, AÇS)
 - 1987-88 Topluma Dayalı AP Projesi

Lütfiye Coşkun

- 1979-83 Toplum Sağlığı Enstitüsü ('82'de uzman)
- 1983 Adıyaman İl Sağ.Md.lüğü, Müdür Vekili – 1 ay
- 1983-84 Cumaovası – muayenehane
- 1985-87, 1990-93, 1996-2000, 2000-03, 2005- İzmir İl S.M., Md.Yrd.
- 1987-90, 1993-96, 2000, 2003-8 Mart 2005 İzmir Hıfzıssıhha Enstitüsü

Zehra Şenöz

- 1982-84 Diyarbakır Sağlık M¼d¼rl¼ę¼ – Md.Yrd. (SO.ları, Bul.Hst, AÇS, İstatistik, Eğitim)
 - Çok genç bir H.S. uzmanı olarak çok g¼zel deneyimler
 - Sosyalleştirmenin ilk uygulandığı illerden
 - Orada tek başına; İzmir’de g¼cl¼ ekip
- 1984-85 Avcılar-Halkalı EASGB – Grup Bşk.Yrd.
 - H.S.’nın teoriğini k¼c¼k ve ideal ölç¼lerdeki ortamlarda pratiğe çevirme; ama asıl pratik tüm ilde koruyucu hiz.ler
- 1985-87 ve 1990-93 İzmir İl S.M., Md.Yrd. (Bul.Hst., AÇS)
- 1991 Hakkari Sağ.Md.Vekili (Iraklı m¼lteciler)
- 1987-90 ve 1993-2003 İzmir Hıfzıssıhha Enstit¼s¼

Yeni ivme: AÇS projeleri

- 1993'te AÇS ile ilgili projeler başladı
- Bilgilendirme-Eğitim-İletişim (BEİ) projesi ile taze kan
 - Neşe Nohutçu
 - Nihat Sadri Özsoy
- 15-49 yaş evli kadın izlemleri başladı
- Anne ve bebek ölümlerini önleme projesi - Asarlık

İller arası yarış

- İzmir
- Muğla da çok önde – 1985
 - İsmail Hakkı Timur
- Antalya
- Afyon, Denizli
 - İsmail Sancak
- hatta Bursa – bir ara

Esas yarış TSHGM alt başlıklarında.

Anadolu ezilirdi...

Bilgisayarlı sisteme geçiş

- Sağlık Müdürlüğü'nde ilk bilgisayar kullanımını 1993'te;
AS Őubesinde
 - Meltem Hanım'ın kendi dizüstü bilgisayarını
- S.O. Hekimi etin Bey (Başz?) ilk sistemi kurdu

“Teftiş”ten

“izleme-değerlendirme-eğitim”e...

- Sadece kayıtlar üzerinden değil; yerinde
 - Haberli
 - Habersiz
- İzmir’in her köyünü bilirdi; hep ebeleri görmeye sağlık evlerine giderdi
- “Müfettiş dışında sadece sen geliyordun”
- Uygun periyotlarla; yerinde
- Özellikle Meltem A. ve Zehra ř. (bulaşıcı hastalıklar)

İzmir'e özgü uygulamalar

- Form 016'nın müdürlükte de tüm il için tutulması
- AÇSAP merkezlerine sağlık ocağı gibi bölge verilmesi <1993
- Bazı hastalıkların bildiriminde değişiklik:
 - Neonatal tetanozun ihbarını zorunlu kıldılar
 - < 1990 meningokoksik menenjit, şüpheli ısırık, polio SO'na telefonla ihbar
- FKÜ programı
- Bölge tabanlı hizmet
- İlk AIDS eğitimleri 1987'de İzmir'de; Türkiye'de 2 vaka varken
- Yenidoğan ambulansı ilk İzmir'de
- KIDEM
- Kalite belgeli ilk müdürlük – 5 yıldır sürüyor

İzmir nasıl böyle oldu?

- En batıda olması
- Dönem ve ortam: sosyalleşirmenin başlaması
- Eğitimli kadro
- İlk SO hekimlerini rolü
- EAB'leri; iki üniversitenin desteği
- 1985 Aşı kampanyası
- 1990 sonrası AÇS projeleri
- SGB'larının kuruluşu
- Epidemiler, olağan dışı durumlar
- İzmir'de yaşamak isteyen nitelikli insanlar; en batı, en modern

İzmir nasıl böyle oldu?

- İZSU
- SB'nın pilot projeleri, İzmir'in seçildiği projeler
- İzleme-değerlendirme
- Araştırmalar
- Sosyalleştirme yasasına yürekten inanmış uzman yönetim kadrosu
- Şubelerde görev yapan özverili, çalışkan, uyumlu personelden oluşan ekiplerin görev yaptığı dönemler
- Hizmet içi eğitim
- TSE'nin kapatılıp halk sağlıkçıların sahada çalışmaya başlaması
- Halkın bağışları

Görüştüğüm kişiler

- Erhan Eser ☎
- Feride Saçaklıoğlu
- Ali Osman Karababa
- Lütfiye Coşkun
- Meltem Ağzıtemiz
- Zehra Şenöz ✉
- Güzin Aksu ☎
- İbrahim Öztürk ☎
- Tuğrul-Sabiha Özgür ☎
- Mehmet Keskin ☎
- Neşe Boztok-Nesrin Kusin
- Bulaşıcı Hastalıklar Şb.
- İstatistik Şb.
- Sağlık Ocakları Şb.
- Sultan Eser